

Hällebergsförsamlingen
Org nr.: 8585000410
matthijs.klomp@halleberg.se

2019-11-05
Dnr 400-2018:10842

Beslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolors
arbete med jämställdhet vid Hällebergsskolan
i Hällebergsförsamlingen i Uddevalla kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolors arbete med jämställdhet. Syftet är att granska om det bedrivs ett långsiktigt jämställdhetsarbete på grundskolor där det finns risker i detta arbete. Begreppet risker innebär att urvalet består av grundskolor som tidigare haft brister i tillsynen inom områdena trygghet och studiero, åtgärder mot kränkande behandling och/eller värdegrundsarbete. Ett särskilt fokus finns på kopplingen mellan jämställdhetsarbetet och trygghet för alla elever.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?
 - a. I vilken utsträckning arbetar rektor för att utveckla och integrera jämställdhetsarbetet i hela skolans organisation samt kopplar detta arbete till en trygg skolmiljö?
 - b. I vilken utsträckning har rektor skapat kontinuitet i jämställdhetsarbetet, genom bestående strukturer, ett kontinuerligt uppföljningsarbete och även kopplat detta arbete till en trygg skolmiljö?
2. I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen.

Kvalitetskriterierna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet*, *Skolverkets allmänna råd*, *forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Skolinspektionen gör i sin granskning därför inte anspråk på att vara allomfattande. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Granskningen genomförs i 30 utvalda verksamheter, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Hällebergsskolan i Uddevalla kommun med Hällebergsförsamlingen som huvudman ingår i denna granskning. Granskningen omfattar årskurserna 4-6.

Skolinspektionen besökte Hällebergsskolan den 10-11 september 2019. Besöket genomfördes av Anna Sundman Marknäs och Lars Jennfors. Intervjuer har genomförts med elever, lärare, elevhälsa, övrig skolpersonal och rektor. Observationer har genomförts på lektioner och i övrig skolmiljö.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området.

Beslut

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?

Skolinspektionen bedömer att rektorn leder ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete som i flera delar har en koppling till en trygg skolmiljö.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Skolinspektionen bedömer att lärare och skolan personal i flera delar arbetar medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet ska mötas och ges en jämställd och trygg skolmiljö. Granskningen visar dock att skolans personal endast i begränsad omfattning arbetar med att kritiskt granska normer och föreställningar om kön.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Skolpersonalen behöver regelbundet synliggöra och kritiskt granska normer kring kön i den egna verksamheten, i syfte att ytterligare främja en jämställd och trygg skolmiljö. Detta kan till exempel innebära att personalen diskuterar och reflekterar över sina egna föreställningar om kön i relation till skolans värdegrund, att personalen diskuterar hur normer och förväntningar gällande kön kommer till uttryck i bemötande av elever och elevers bemötande av varandra, och att personalen diskuterar hur normer och förväntningar kring kön påverkar elevernas trygghet på skolan. I detta ingår också att rektor ger förutsättningar för sådana diskussioner, samt ser till att personalen får den och kompetensutveckling som motsvarar skolans behov.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 5 maj 2020 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och effekterna av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2018:10842) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

1. I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektor, utifrån kartläggning och analys av relevanta jämställdhetsområden, arbetar för att utveckla och integrera jämställdhetsarbetet i hela skolans organisation samt kopplar detta arbete till en trygg skolmiljö. Vidare granskas i vilken utsträckning rektor har skapat kontinuitet i jämställdhetsarbetet genom bestående strukturer och ett kontinuerligt uppföljningsarbete.

Skolinspektionen bedömer att rektorn leder ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete som i flera delar har en koppling till en trygg skolmiljö. Granskningen visar att rektorn regelbundet kartlägger och gör analyser med ett jämställdhetsperspektiv av skolans arbete med trygghet. Rektorn kartlägger och analyserar även vissa jämställdhetsaspekter av verksamheten, så som lärares bemötande av elever. Rektorn ser till att arbetet integreras i skolans övriga arbetsprocesser och arbetar också strukturerat med att följa upp och utveckla arbetet. Det framgår vidare kompetensutvecklingsinsatser kring jämställdhet utifrån skolans och personalens behov saknas.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Rektors kartläggning och analys av jämställdhetsområden med koppling till en trygg skolmiljö

Granskningen visar att rektorn använder flera metoder för att regelbundet kartlägga elevers trygghet och trivsel på skolan. I detta ingår även att rektorn tar reda på hur skolans personal bemöter eleverna. Kartläggningen och analysen sker i vissa delar utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Elever, lärare, övrig personal och rektorn uppger i intervju att det på skolan görs en enkätundersökning varje år, där elever får svara på frågor om bland annat trivsel, mobbning och trygghet. I denna enkät anges elevernas kön. Elevhälsans representanter berättar att frågor om trivsel och trygghet även tas upp i en enkät i samband med hälsosamtalen, men i denna enkät anges inte elevernas kön. Vidare berättar elevhälsans representanter att de stödinsatser som sätts in för olika elever kartläggs utifrån elevernas könstillhörighet och att det i utredningen av kränkingsanmälningar ingår att titta på om det är pojkar eller flickor som är inblandade.

Vidare berättar rektorn, lärare och elevhälsans representanter att rektorn och lärarna även får kännedom om elevernas upplevelse av trygghet genom samtal med elever och klasser och genom att de vuxna på skolan hela tiden rör sig i samma miljö som eleverna. Samtalen med eleverna är systematiserade, berättar lärare i intervju, genom att varje mentor har tid avsatt varje vecka för mentorssamtal. Under mentorssamtalen tas frågor om elevernas trygghet och trivsel upp. Vid behov förs information från samtalen vidare till rektorn i nära anslutning till mentorssamtalet. Lärare och rektor uppger i intervju att frågor om trygghet och trivsel även tas upp i utvecklingssamtalen, med vårdnadshavare

och elev. En gång per termin genomförs klassgenomgångar, där bland annat elevernas trivsel och trygghet tas upp. I dessa klassgenomgångar deltar rektorn, elevhälsan och undervisande lärare.

Av skolans likabehandlingsplan framgår att rektorn, speciallärare och undervisande lärare går igenom varje klass minst en gång per termin. Vid de tillfällena tas elevers kunskapsresultat upp, men även andra frågor som berör skolgången. Skolan har också en jämställdhetsplan och i den anges att det i samband med dessa klassgenomgångar även genomförs en utvärdering av klassen utifrån ett jämställdhetsperspektiv. I denna utvärdering används ett antal frågor som rektorn och lärarna tagit fram tillsammans. Frågorna behandlar hur lärare bemöter elever, elevernas kunskapsutveckling, hur eleverna tar och får utrymme samt om lärare och rektor i grupperna ser könsmönster som begränsar elevernas lärande och utveckling och fungerar som underlag för rektorns och lärarnas analys. Rektorn berättar i intervju att även det som framkommer vid hans lektionsbesök och i samtal med lärare om bemötande och värdegrundsfrågor utgör ett underlag för analys.

Vidare visar granskningen att resultaten av rektorns kartläggningar sprids till personalen som också gör vissa analyser. Rektorn berättar i intervju att resultatet av de olika kartläggningarna som görs tas upp på lärarmöten och på kompetensutvecklingsdagar. I skolans likabehandlingsplan beskrivs hur resultatet av trivselenkäten återkopplas till klasserna och deras lärare. Analyser av resultatet av rektorns kartläggning av verksamheten görs både av rektorn och av rektorn tillsammans med personalen. Bland annat analyseras könsskillnader i elevernas upplevelse av trygghet i skolans utemiljö och andra miljöer eleverna vistas i, exempelvis omklädningsrummen. Rektorn analyserar även eventuella könsskillnader gällande vilka elever som är i behov av särskilt stöd, samt vilken typ av stöd eleverna får. Rektorn och lärarna berättar i intervju att resultaten visar att eleverna i stor utsträckning känner sig trygga på skolan samt att man i analysen inte kunnat se några skillnader i svaren mellan pojkar och flickor.

Rektors arbete för att utveckla skolans jämställdhetsarbete

Granskningen visar att rektorns arbete med att utveckla skolans jämställdhetsarbete utgår från identifierade behov. Rektorn har tillsammans med skolans personal utarbetat dels en jämställdhetsplan och dels en likabehandlingsplan där mål för jämställdhetsarbetet konkretiseras. I jämställdhetsplanen anges exempelvis att undervisningen ska läggas upp på ett sätt som uppmuntrar eleverna att interagera med varandra oberoende av könstillhörighet och att innehållet i undervisningen ska engagera båda könen. Vidare anges att elever ska ges tillfälle att arbeta tillsammans, att gruppansättningar ska styras av läraren samt att lärare ska uppmärksamma tysta elever så att de får möjlighet att komma till tals genom att lärarna fördelar ordet. Vidare framgår det av planen att hänsyn ska tas till elevers olika behov och intressen vid planeringen av skolgården. Även i likabehandlingsplanen har skolgårdens miljö ett särskilt avsnitt. I detta stycke betonas att det ska finnas möjlighet till många olika aktiviteter, att det inte ska finnas undanskymda platser och att alla elever ska ha gemensamma raster. Detta för att alla elever ska bli sedda och känna sig trygga.

I skolans likabehandlingsplan och i intervju med elevhälsan och rektorn beskrivs även hur man försökt komma tillrätta med att vissa grupper av pojkar dominerat för mycket under lektioner. En åtgärd har varit olika typer av samtalsövningar, där man blandat grupper utifrån könstillhörighet. I detta arbete har personalen identifierat både pojkar och flickor som behöver stöd i att göra sig hörda. Den biträdande rektorn berättar även att en åtgärd

för att komma tillrätta med att vissa pojkar pratar rakt ut och får mycket uppmärksamhet, är att alla lärare ska arbeta med tydlighet och struktur på lektionerna.

Av dokumentation framgår även att det finns en plan för skolans tematiska arbete med normer och värden. Två arbetsområden för årskurs 4-6 beskrivs i planen. Ett benämns *Lika olika* och ett *Lagom nära*. I dessa arbetsområden beskrivs metod, material och arbetssätt. Båda områdena behandlar mål i läroplanen och utgår från diskrimineringsgrunderna. I temat *Lagom nära* ingår exempelvis diskrimineringsgrunderna kön och könsidentitet

Granskningen visar dock att några särskilda kompetensutvecklingsinsatser för personalen inte ingår utvecklingen av skolans jämställdhetsarbete. Rektorn säger i intervju att hen i framtiden vill utse vissa som är mer ansvariga för vissa områden, bland annat jämställdhetsområdet, och som därmed kan vara mer kunniga. Lärarna berättar i intervju att några kolleger har kompetens inom jämställdhetsområdet och att man som lärare själv tar ansvar för att skaffa sig kunskap, bland annat genom medier och rekommendationer i Skolinspektionens beslut. Flera lärare säger att jämställdhetsfrågor ingår i lärarutbildningen. Varken lärare, övrig personal eller rektorn uppger att det skett några specifika kompetensutvecklingsinsatser kring just jämställdhet.

Jämställdhetsarbetet integrering i de ordinarie arbetsprocesserna

Granskningen visar att skolans arbete med jämställdhet är väl integrerat i ordinarie arbetsprocesser samt att det inbegriper hela skolans organisation. I intervjuer med rektor, lärare, elevhälsa och övrig personal framkommer det att *Likabehandlingsplanen*, *Jämställdhetsplanen* och *Planen för normer och värden* är kända av personalen på skolan. I skolans olika planer behandlas jämställdhetsarbetet kopplat till övriga likabehandlings- och värdegrundsfrågor. Rektorn berättar att jämställdhetsplanen samt planen för normer och värden har tagits fram av lärarna och den tidigare rektorn. Lärarna berättar att de arbetar med de teman som beskrivs i skolans plan för normer och värden. Lärare och övrig personal berättar i intervjuer att arbetet med likabehandling och värdegrundsfrågor är ett ständigt pågående arbete och att det ofta förs diskussioner i kollegiet kring lärares förhållningssätt till och bemötande av elever.

Rektorn har skapat strukturer för arbetet med jämställdhet

Skolinspektionens granskning visar att rektorn har skapat kontinuitet i skolans arbete med värdegrunds- och likabehandlingsfrågor, där jämställdhet kopplat till trygghet ingår. Det framgår av intervjuer med olika grupper och med rektorn att det finns gemensamma arbetssätt och rutiner som ger stöd i hur arbetet ska genomföras och följas upp. I intervjuer berättar lärare, övrig personal, elevhälsa och rektor om hur skolans arbete med värdegrund och likabehandling styrs av de tre olika planerna, *Likabehandlingsplanen*, *Jämställdhetsplanen* och *Normer och värden*. Både lärare och elevhälsans personal har tydligt angivna ansvarsområden i planerna. I likabehandlingsplanen anges även en arbetsgång för uppföljning, utvärdering och planering av nya åtgärder. Av intervju med rektorn framgår att rektorn tillsammans med lärarna gör en nulägesanalys som ligger till grund för förslag på nya åtgärder. Förutom ovan beskrivet arbete med planerna, tar lärarna i intervjuer upp hur man arbetat fram ett gemensamt förhållningssätt i undervisningen. Lärarna säger att man ofta diskuterar hur man ska arbeta för att alla elever ska bemötas lika. Lärarna berättar också att de ofta diskuterar klassrumsplacering och gruppindelningar i syfte att skapa möjligheter för eleverna att interagera tillsammans, oavsett könstillhörighet. Dessa diskussioner sker både spontant i arbetsrummet och på de

möten rektorn håller i varje vecka. Övrig personal berättar i intervju att de kan lyfta frågor som dyker upp kring jämställdhet och bemötande och att man tillsammans med rektorn i så fall arbetar vidare med frågan. Rektorn säger i intervju att det är ett öppet klimat på skolan och att hen hoppas och tror att personal och elever signalerar om det uppstår problem. Bland annat träffas rektorn och lärarna i möte en gång i veckan.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

2. I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Inom detta område granskas i vilken utsträckning skolpersonalen arbetar med att kritiskt granska normer kring kön i verksamheten, i vilken utsträckning skolpersonalen arbetar för att elever ska ges en jämställd och trygg skolmiljö utanför undervisningen samt i vilken utsträckning lärare förmedlar jämställdhet som värde genom sitt förhållningssätt i undervisningen.

Skolinspektionen bedömer att lärare och skolan personal huvudsakligen arbetar medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet ska mötas och ges en jämställd och trygg skolmiljö. Granskningen visar att skolans personal arbetar för att skolans miljöer ska vara tillgängliga för alla elever. Granskningen visar också att skolpersonal aktivt reagerar och ingriper när språkbruk och beteenden strider mot värdegrunden. Granskningen visar att lärare ger uttryck för lika höga förväntningar på alla elever och att de arbetar för att flickor och pojkar ska ges lika stort utrymme och inflytande i undervisningen. Vidare visar granskningen att lärarna ser till att elever, oberoende av könstillhörighet, får arbeta med varandra och att lärare låter eleverna samtala och reflektera kring jämställdhet i undervisningen. Granskningen visar dock att skolans personal endast i begränsad omfattning arbetar med att kritiskt granska normer kring kön.

Personalens arbete för en jämställd och trygg skolmiljö utanför undervisningen

Granskningen att skolans personal arbetar för att skolans miljöer utanför undervisningen ska vara tillgängliga för alla elever. Detta framgår bland annat av likabehandlingsplanen. Elever berättar i intervju att de känner sig trygga på skolgården och att det inte finns platser de undviker. Eleverna säger att det faktum att skolan är liten och att alla elever har rast samtidigt, bidrar till att de känner sig trygga. Under intervjun med eleverna visar Skolinspektionen en karta där eleverna får peka ut olika ställen där de brukar vara och vad de gör där, samt berätta om det finns otrygga platser som de undviker. Eleverna visar på kartan att de gör många olika saker på rasterna och att både flickor och pojkar ägnar sig åt samma aktiviteter och rör sig över samma ytor. Under de observationer

Skolinspektionen gör pågående en mängd aktiviteter på skolgården, som dock inte leds eller initieras av vuxna. Några grupper elever är könshomogena, men de flesta är blandade.

I matsalen sitter eleverna i blandade grupper med en vuxen vid varje bord, ser Skolinspektionen under de observationer som görs. Lärarna berättar i intervju att de är de som bestämmer var eleverna ska sitta i matsalen och att de tänker på att det ska vara blandat pojkar och flickor. Vad gäller övrig miljö som kapprum och omklädningsrum, säger både flickor och pojkar i intervju att de känner sig trygga. Eleverna berättar att det alltid finns personal som tar emot dem när de kommer på morgonen. Lärarna säger att de inte gjort några särskilda insatser för att eleverna ska interagera oberoende av könstillhörighet på rasterna, men att de arbetat medvetet med det under lektioner och att det troligen är därför eleverna leker i blandade grupper på rasterna. En lärare berättar att det redan från början, när skolan startades, har varit viktigt att elevgrupperna är blandade och att man aldrig delar in i eleverna i pojk- eller flickgrupper.

Granskningen visar att skolans personal aktivt reagerar och ingriper vid språkbruk och beteenden som strider mot värdegrunden. Det framgår också att all personal genom samtal följer upp olämpliga beteenden. Eleverna berättar att det alltid finns vuxna ute på skolgården och att de vänder sig till vuxna om de till exempel uppstår konflikter, eller om man behöver hjälp med något. Vid de observerade tillfällena befinner sig en till två vuxna på skolgården. Det finns enstaka exempel då vuxna behöver ingripa för att det uppstår konflikter mellan elever. I intervju berättar lärare, övrig personal, elevhälsa och rektorn att alla vuxna är väldigt observanta på elevernas språkbruk. Det framgår av intervjuerna att alla vuxna är överens om hur man ska göra när elever agerar eller använder ett språkbruk som strider mot skolans värdegrund och att alla vuxna ingriper direkt om något händer. Om elever är elaka mot varandra säger rektorn och lärarna att man alltid tar ett samtal med de inblandade direkt och att det ibland leder till individuella samtal eller gruppsamtal. Lärare berättar även att det pågår ett förebyggande arbete kring språkbruk som inriktar sig mot olämpligt språk. Under de observationer Skolinspektionen gör under besöket, ses inget beteende eller språkbruk som föranleder ingripanden från någon vuxen.

Lärares arbete med att förmedla jämställdhet genom sitt förhållningssätt i undervisningen

Granskningen visar att lärare ger uttryck för lika höga förväntningar på alla elever och att de arbetar för att flickor och pojkar ska ges lika stort utrymme och inflytande i undervisningen. Lärare säger i intervju att de vill ha samma förväntningar på pojkar och flickor, men att det är svårt att mäta och vara säker på att det är så. Vidare berättar lärarna att de ställer likvärdiga krav, men att de alltid utgår från individen och att det är viktigt att ställa relevanta krav på eleverna. Eleverna berättar i intervju att det inte spelar någon roll om man är pojke eller flicka och att på skolan gör alla elever samma saker. De säger att det inte heller är någon skillnad på hur lärare berömmar eller hjälper elever. Både elever och lärare ger i intervjuer flera exempel på hur lärare fördelar ordet. Som exempel nämns handuppräkning och namnpinnar. Eleverna säger att både pojkar och flickor får ordet lika ofta, men att pojkarna oftare säger saker rakt ut, utan att ha fått ordet, vilket även bekräftas av lärare i intervju. I skolans jämställdhetsplan poängteras att alla elever ska få lika talutrymme och att läraren särskilt ska uppmärksamma tysta elever. Vid de observationer Skolinspektionen gör, fördelas ordet av läraren och både flickor och pojkar får svara på frågor i ungefär samma utsträckning.

Vidare visar granskningen att lärarna ser till att elever, oberoende av könstillhörighet, får arbeta med varandra. I både skolans jämställdhetsplan och likabehandlingsplan anges att lärare ska arbeta aktivt för att främja elevernas interaktion oberoende av könstillhörighet. Elever, lärare och rektor ger i intervjuer en samstämmig bild av att lärare arbetar med både klassrumsplaceringar och gruppindelningarna för att främja elevernas interaktion och lärande. Lärarna berättar att de ofta diskuterar gruppindelning och klassrumsplacering med varandra och att de gör förändringar utifrån gruppernas och elevernas behov och att det i detta ingår att pojkar och flickor ska interagera med varandra. Vidare berättar lärare att ny personal på skolan får instruktioner kring hur de ska göra vid gruppindelning och klassrumsplacering. Vid de observationer Skolinspektionen gör sitter eleverna blandat och arbetar tillsammans, oberoende av könstillhörighet.

Granskningen visar att lärare låter eleverna samtala och reflektera kring jämställdhet i undervisningen. Elever berättar i intervju att lärarna ibland tar upp jämställdhet på lektionerna, oftast i svenska och samhällsorienterande ämnen, men även i idrott och hälsa ibland. Bland annat har klasserna arbetat med de mänskliga rättigheterna och då har även jämställdhet tagits upp. Jämställdhet kan även vara ett ämne i de återkommande pardiskussionerna, berättar elever. Lärarna säger att de arbetar med jämställdhet, både som ett kunskapsinnehåll och som ett tema i diskussioner och i värderingsövningar. Bland annat har lärarna tagit upp val av yrken utifrån jämställdhet, vardagslivets sysslor och hur taltiden fördelas mellan pojkar och flickor i undervisningen.

Granskningen visar att skolpersonal, när det behövs, aktivt reagerar och ingriper när språkbruk och beteenden som strider mot värdegrunden förekommer i undervisningen. Om det från elever kommer fram synpunkter som inte stämmer med värdegrunden, problematiserar lärare detta och tar upp det i undervisningen, berättar lärare i intervjun. Vidare berättar lärare att sådana uttalanden som strider mot värdegrunden inte får stå oemotsagda, utan att lärarna alltid tar diskussionen. Eleverna berättar i intervju att lärare säger till om elever säger elaka saker till varandra, eller på annat sätt beter sig på ett sätt som strider mot skolans värdegrund. Eleverna säger att det inte är någon skillnad på hur läraren säger till, det är samma för både pojkar och flickor. Eleverna säger att det dock är väldigt sällan det händer något som gör att lärarna måste säga till.

Synliggörande och granskning av normer kring kön

Granskningen visar att skolans personal endast i begränsad omfattning arbetar med att kritiskt granska normer kring kön. Visserligen berättar lärare i intervju att de i kollegiet har kommit överens om att i undervisningen ta upp att det kan finnas olika förväntningar på hur pojkar och flickor är och vilka val de gör. I övrigt ger lärare, rektor, elevhälsa och övrig personal samstämmiga uppgifter om att det snarare är jämställdhetsfrågor, till exempel om rättvist talutrymme, än normer som diskuterats. Rektorn säger i intervju att det inte förs diskussioner om normer på ett organiserat vis och att de flesta på skolan tänker mer utifrån vilka eleverna är som individer.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Skolpersonalen behöver regelbundet synliggöra och kritiskt granska normer kring kön i den egna verksamheten, i syfte att ytterligare främja en jämställd och trygg skolmiljö. Detta kan till exempel innebära att personalen diskuterar och reflekterar över sina egna föreställningar om kön i relation till skolans värdegrund, att personalen diskuterar hur normer och förväntningar gällande kön kommer till uttryck i bemötande av elever och elevers bemötande av varandra, och att personalen diskuterar hur normer och förväntningar kring kön påverkar elevernas trygghet på skolan. I detta ingår också att rektor ger förutsättningar för sådana diskussioner, samt ser till att personalen får den och kompetensutveckling som motsvarar skolans behov.

På Skolinspektionens vägnar

X Inger Börjesson

Beslutsfattare

Signerat av: Inger Börjesson

X Anna Sundman Marknäs

Föredragande

Signerat av: Anna Sundman Marknäs

I ärendets handläggning har även Lars Jennfors och Johanna Tinghammar Bruck deltagit.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/tematisk-kvalitetsgranskning-av-grundskolors-arbete-med-jamstalldhet/>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Hällebergsskolan är en grundskola med elever i förskoleklass till årskurs 9 i Ljungkile, Uddevalla kommun. Huvudman för skolan är Hällebergsförsamlingen. Skolan är konfessionell och har 84 elever. Besöket i på Hällebergsskolan i denna granskning gjordes i årkurs 4-6.

Bilaga 2: Rättslig reglering med mera

1 kap. 4 § skollagen

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I förarbetena till skollagen förtydligas att skolan ska ge varje flicka och pojke lika möjlighet att utveckla sin fulla potential som människa (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 221). Vidare framhålls att det, för att förmedla och förankra de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar, måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 221 och s. 634).

1 kap. 5 § skollagen

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och motverka all form av kränkande behandling.¹

2 kap. 8 § skollagen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 25 § skollagen

För eleverna i bland annat förskoleklassen och grundskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

I förarbetena till skollagen förtydligas att de mer generellt inriktade uppgifterna där elevhälsans medverkan är viktig, rör elevernas arbetsmiljö, skolans värdegrund som exempelvis arbetet mot kränkande behandling samt undervisningen om jämställdhet och sex och samlevnad. Elevhälsan har också ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor (Prop. (2009/10:165), Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 276).

4 kap. 3 § skollagen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

¹ Se även 6 kap. 6-10 §§ skollagen.

4 kap. 4 § skollagen

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på skolenhetsnivå. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs.

4 kap. 5 § skollagen

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

5 kap. 3 § skollagen

Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

I förarbetena till skollagen framhålls att det förebyggande arbetet är centralt vid skapandet av en trygg skolmiljö för alla elever samt att det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna kommer till uttryck i praktisk handling (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 320).

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37),² 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, En likvärdig utbildning

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.

Skolan ska aktivt och medvetet främja elevers lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag

Skolan ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla människor, oberoende av könstillhörighet. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.

² Skolans jämställdhetsuppdrag har förtydligats genom revideringar i läroplanen som trädde i kraft den 1 juli 2018 (SKOLFS 2018:8).

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37), 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektorns ansvar

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för diskriminering, förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,

Alla som arbetar i skolan ska bland annat

- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor,
- i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet,
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper,

Läraren ska bland annat

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,
- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor,
- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen,
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och därvid klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete,

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis, jämställdhet och sex och samlevnad,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen,
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen

Skolverkets allmänna råd om Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet (s. 11-12, 27), (SKOLFS 2012:98.)

I kommentar till Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet framhålls att syftet med kvalitetsarbetet är att de nationella målen för utbildningen ska uppfyllas. Det finns dock inget som hindrar att man inom kvalitetsarbetet även formulerar och följer upp egna mål (de får dock inte strida mot de nationella målen). Ytterst handlar det om att alla barn och elever ska erbjudas en likvärdig utbildning av hög kvalitet oberoende av bland annat kön. Vidare framhålls att kontinuerlig uppföljning innebär att fortlöpande samla in saklig information - vilken kan vara både kvantitativ och kvalitativ - om verksamhetens förutsättningar, genomförande och resultat.